

Vragenboekje

Dit examen bestaat uit 22 vragen en een vertaalopdracht. Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

De Romeinse dichter Horatius karakteriseert Odysseus op basis van regel 1–5 van tekst 1 aldus:

De bedwinger van Troje, de schrandere man, die steden en mentaliteit van veel mensen leerde kennen en die op het wijde watervlak, terwijl hij zich inspande voor de terugkeer van zichzelf en zijn makkers, veel leed doorstond, maar niet overspoeld kon worden door de golven van tegenspoed. (*Horatius, Epistula 1, 2, 19–22*)

2 p **1** Citeer uit de bovenstaande tekst van Horatius het tekstelement dat niet in regel 1–5 van tekst 1 is terug te vinden.

2 p **2** Met welk stilistisch middel wordt in regel 1–4 de duur en de omvang van Odysseus' omzwervingen benadrukt? Citeer in je antwoord de desbetreffende Griekse woorden.

De handeling van de Odyssee begint met een verandering in de uitzichtloze situatie waarin Odysseus verkeert.

2 p **3** Waardoor wordt deze verandering veroorzaakt? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

De keuze voor dit beginpunt van de handeling betekent niet dat de voorafgaande belevenissen van Odysseus verder in de Odyssee onbesproken blijven.

2 p **4** Bij welke gelegenheid komen deze aan de orde?

Regel 18–19 οὐδ' ἔνθα τ/μ φίλοισι·

De uitleg van deze woorden is omstreden. Volgens sommigen verwijst deze zin naar Odysseus' situatie ná zijn thuiskomst, volgens anderen naar een daaraan voorafgaande episode. Daarbij worden aan het woord ἀέθλων twee verschillende invullingen gegeven, zoals de onderstaande vertalingen laten zien.

Aegidius W. Timmerman: Ja! zelfs toen niet was hij het worstlen ontkomen en wedergekeerd tot zijn vrienden.

Imme Dros: Hij bleef ook daar niet vrij van ellende, zelfs niet bij wie hij liefhad.

2 p **5** Wie is/zijn verantwoordelijk voor de ἀέθλα van Odysseus volgens de interpretatie van Timmerman?

2 p **6** Wie is/zijn verantwoordelijk voor de ἀέθλα van Odysseus volgens de interpretatie van Dros?

In de „Goddelijke Komedie” van Dante zegt de ziel van de overleden Odysseus: Toen ik wegging bij Circe, die mij meer dan een jaar had vastgehouden (...), kon noch de tedere genegenheid voor mijn zoon, noch de eerbied voor mijn oude vader, noch de liefde waarmee ik Penelope gelukkig behoorde te maken, in mij het vurige verlangen onderdrukken om de wereld en alle deugden en ondeugden van de mensen te leren kennen. (*Hel, Zang xxvi, 91–99; vertaling F. van Dooren*)

De voornaamste drijfveer van Odysseus op zijn zwerftocht is in de voorstelling van Homeros een andere dan bij Dante.

2 p **7** Citeer uit regel 11–21 het tekstelement waaruit dat blijkt.

Dante spreekt van Odysseus' vurige verlangen om de wereld en alle deugden en ondeugden van de mensen te leren kennen. Ook bij Homeros wordt Odysseus voorgesteld als weetgierig.

2 p **8** Maak dat duidelijk aan de hand van het Polyphemos-verhaal. Gebruik niet meer dan 50 woorden.

Regel 11–21

Over deze regels schrijft een moderne commentator:

Deze verzen vormen de overgang van de Muzenaanroep naar de eerste scène van de Odyssee, de godenvergadering. De verzen 11–21 staan in zo nauw verband met het voorafgaande (regel 1–10) en met het vervolg, dat de samenhang onlosmakelijk lijkt.

- 2 p 9 *Tegen* welke opvatting inzake de Homerische kwestie keert deze commentator zich hier? Verwerk in je antwoord de term waarmee de aanhangers van deze door de commentator afgewezen opvatting aangeduid worden. Gebruik niet meer dan 25 woorden.

Regel 33–34

De beide ἀτασθαλίαι van Aigisthos worden tot twee keer toe genoemd in regel 35–43.

- 2 p 10 Citeer uit regel 35–43 de twee desbetreffende tekstelementen.

Regel 35–43

- 3 p 11 Citeer uit deze regels de drie tekstelementen waarmee bedoeld wordt op de ἄλγεα in het geval van Aigisthos.

Regel 35–43

Het is geen toeval dat Homeros juist het verhaal over Aigisthos Zeus in de mond legt.

- 3 p 12 Leg uit dat dit verhaal kan worden opgevat als een vooruitwijzing naar toekomstige gebeurtenissen, die verderop in de Odyssee worden beschreven. Ga hierbij uit van het gedrag én het lot van Aigisthos.

Tekst 2

Regel 217 πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βουλεύουσιν.

- 2 p 13 Aan wie denkt Penelope hierbij blijkens regel 218–221 met name?

In zijn toneelstuk „Helena op Ithaka” (1968) laat de auteur, Marnix Gijsen, Helena op bezoek komen bij Penelope. In een gesprek tussen de beide vrouwen zegt Helena op de vraag van Penelope of zij geen spijt voelt over haar avontuur met Paris:
„Waarom zou ik spijt voelen? Moet ik me schuldig voelen aan wat mijn lot geweest is? Ik begrijp best, Penelopeia, dat je me niet goed velen kunt, want wij zijn antipoden. Jij hebt je van in je jeugd voorgenomen de perfecte echtgenote te zijn, onderdanig en vooral trouw, want daar stelt een man prijs op.”

In de Homerische versie wordt geopperd dat Helena wel degelijk spijt heeft over wat zij heeft gedaan.

- 2 p 14 Leg dit uit op grond van de woorden van Penelope tot Odysseus in regel 209–230.

In de versie van Marnix Gijsen verdedigt Helena zichzelf.

- 2 p 15 Wat voert bij Homeros Penelope ter verdediging van Helena aan? Beantwoord de vraag door het citeren van het desbetreffende tekstelement in regel 209–230.

Regel 233–240

- 2 p 16 Vat de vergelijking samen door in het onderstaande schema de Griekse woorden uit deze regels in te vullen.

Zoals ... welkom is aan ... zo is ... welkom aan

Regel 238 κακότητα φυγόντες

Ook Penelope is ontkomen aan κακότης.

- 1 p 17 Wat hield in haar geval κακότης in?

Let op: de laatste vragen en de vertaalopdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Tekst 3a en 3b

De Sirenen zijn vaak op grond van hun compliment aan het adres van Odysseus, πολύαιν' Ὀδυσσεύ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν, geïnterpreteerd als symbolen van de vleierij. In een artikel over de Odyssee merkt J. M. Bremer op dat dit niet het enige element is in de woorden van de Sirenen dat als vleierij kan worden opgevat.

- 1 p **18** Citeer nog een tekstelement dat strelend is voor het ego van Odysseus.
- 2 p **19** Op welk punt verschillen de Sirenen-liederen in het gedicht van Schulte Nordholt inhoudelijk van het Sirenen-lied in de Odyssee? Ga bij je antwoord in op de beide teksten.
- De ik-persoon in de laatste strofe van het gedicht is wel op de Homerische Odysseus geïnspireerd, maar wijkt ook op wezenlijke punten van hem af.
- 3 p **20** Noem drie verschillen tussen beide personages.

Metriek

De naam Odysseus wordt met verschillende epitheta verbonden. De keuze voor een bepaald epitheton wordt mede bepaald door metrische factoren. In het hier volgende vers kan slechts één van de onderstaande epitheta worden aangevuld.

τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ... Ὀδυσσεύς

ἀντίθεος
διογενής
μεγαλήτωρ
πολύμητις

- 2 p **21** Schrijf het vers op, scandeer het en vul het ontbrekende woord aan.

Afbeelding

- 2 p **22** De Engelse graficus Flaxman maakte bij diverse scènes uit de Odyssee afbeeldingen. Welk moment van de handeling is hier afgebeeld? Noem in je antwoord de drie hier afgebeelde hoofdfiguren bij naam.

Tekst 4

Bestudeer tekst 4 met de inleiding en de aantekeningen.

- 45 p Vertaal regel 338 t/m 355.

Einde